[12] از سوی دیگر با احیای تبعیضهای گوناگون، قبائل را به جان هم می انداخت، تا از این رهگذر نیروهایشان را تضعیف کرده وخطري از ناحیه ایشان متوجه حکومت نگردد. از جهت دیگر به کمك کارگزاران مزدورش، به جعل حدیث و تفسیر وتأویل آیات به نفع خود می پرداخت، واز این راه به حکومت خود مشروعیت داده وافکار عمومی را تخدیر می کرد. أو آن چنان بر اوضاع مسلط بود که برخلاف صریح قراردادی که با امام حسن (علیه السلام) بسته بود عمل می کرد، مثلا در صلحي که میان آنان بسته شد شرط شده بود که شیعیان أمیر المؤمنین (علیه السلام) را آزار ندهد وآنها را به قتل نرساند، وحتی نام حجر بن عدی، که از اصحاب پیامبر وعلی (علیهما السلام) بود، بخصوص قید شده بود، اما همچنانکه گفتیم معاویه أو وشش نفر از یارانش را به قتل رساند، ویکی از آنان را ابن زیاد در عراق زنده به گور کرد. قدرت واستیلای أو به جائی رسیده بود که هرچه می خواست می کرد وکسی نبود که چون وچرا کند. علی بن حسین مسعودي مورخ بزرگ قرن چهارم، بعدازنقل داستانی در زمینه خودکامی معاویه گوید: اطاعت مردم از معاویه ونفوذ امرش به جائی رسید که در موقع رفتن به جنگ صفین روز چهارشنبه أي ندای نماز جمعه سر داد وبا مردم نماز جمعه خواند، وکسی نگفت که امروز چهارشنبه است، نماز جمعه چرا (1) ؟

_____

1 - مروج الذهب 3: 31. (*)

_____